

LIJST DER BOEKJES DIE VOORRADIG ZIJN:

1. Drie maanden onder de sneeuw; 2. Zwarte Koo; 5. Aan de Molenbeek; 6. Een moedig meisje; 8. Het wonderlijk gezelschap; 9. De jonge vluchteling; 11. Het Kermismeisje; 12. Willem Tell; 13. Beter een lap dan een scheur; 14. Harten van Goud; 15. 't Verdrongen land van Saaftinge; 17. De Zinneloozen te Gheel; 18. De hut op de Heide; 21. De Landlooper; 22. En toch feest; 23. St Niklaas in 't Veerhuis; 25. De Vriezeman aan 't Front; 26. Verdwaald en verecht; 27. De jongens van West-Roozebeke; 30. De verdrongen stad; 32. 't Weesje van Brugge; 35. Het kindje van de Zee; 36. De Roovers van de Moeren; 37. De bezembinders van Kleit; 38. De vlucht in de Koffer; 44. De Gierigaard; 46. Broedertiefde; 48. Eerlijk duurt het langst; 51. Een lastig geschenk; 52. Zonder Ouders; 56. In 't bosch van Houthulst; 57. Nog gered; 58. Uit de oude Doos; 59. Dokter Jenner en Jenny; 61. Streng Winters; 64. De kinderen van den Zeeloods; 66. De kinderen van den Smokkelaar; 67. De Paaschklokken; 68. De Landverhuizers; 69. Leeuwte van Damme; 72. Een moedige Kermisjongen; 76. Het Bultje; 77. De Pastoor van Lapscheure; 78. Samen uit; 80. Goed voor kwaad; 82. Vaderlandsche Verhalen; Naastenliefde; 86. De overwintering op Nova-Zembla; 89. Hoe Sinterklaas hielp; 90. In Grooten Nood; 91. Kerstmis aan Zee; 94. Het Spook; 95. De twee Weesjes; 97. De Vlucht; 102. Reinaert de Vos; 104. Denk aan moeder!; 107. Threesje; 110. Robinson Crusoe; 112. De Rooversjongen; 113. De Deserteur; 115. Onschuldig veroordeeld; 118. De Spion van den Molen; 121. Hoog bezoek; 122. De wonderlijke Zwaan; 123. Uit bange dagen; 125. De flinke Baanwachster; 128. De gelaarste kat; 129. De Dochter van den Blauwer; 130. Met Vakantie; 132. Tinneke; 133. De Helden van Stekene; 134. Een onrechtvaardige gestraft; 137. Oom Tom; 142. Op 't oud kasteel; 143. De reis in de Wildernis; 144. Bij de Kaboeters; 145. De Spionnen op den Toren; 146. De Jongen van Gaver; 148. De schat in de Duinen; 150. De smokkelaars van de Zee; 152. De schat in de mijn; 153. 't Graf in 't Bosch; 154. 't Berouw van den Strooper; 155. 't Kasteel Hoogdonk; 158. Van de hut naar 't Paleis; 159. Karel de Goede; 160. Na veel avonturen; 161. Gered door een Aap; 162. Jan Breydel; 163. De Slag der Gulden Sporen; 164. Van den Dood gered; 165. 't Bocheljontje; 167. Van drie Roovers; 168. Een jonge Held; 169. Jacob van Artevelde; 171. Genoveva van Brabant; 172. Een avontuurlijke Reis; 174. Een vreeselijke avond; 175. De gevluichte slaaf; 176. In de vliegmaschine; 177. Een moedige vrouw; 178. Ontsnapt; 179. Valsch beschuldigd; 180. De Zoon van den Torenwachter; 182. De reis van Columbus; 186. Jack de Cow-boy; 189. De Held van Tremeloo; 191. De Cow-boy van Fort-Bell; 192. Jeanne d'Arc; 193. De wandelende Deur; 194. De avonturen van Geeraart; 195. Geeraart in Rusland; 199. De Wolf van Ghistel; 202. De Spaansche Furie; 203. De Boeteling van Veurne; 210. Het verwoeste Vlaanderen; 211. De vondeling van 't Regiment; 212. Betoonde Naastenliefde; 213. De IJslandvaarders; 214. Jongenshart; 216. Een dappere vrouw; 217. Ali-Baba en de veertig Roovers; 218. Groot Broer; 219. De jonge verstooteling; 220. Een kerstavond op de Prairie; 221. Leo's Nieuwjaar; 222. 't Gestolen kind; 233. De Roovers gestraft; 224. De Wildeman; 225. Het dolend melkmeisje; 226. De lotgevallen van den Wildstrooper; 227. Verdreven uit zijn land; 228. Moeder gered; 229. 't Dievenhuis; 230. De Schatgravers; 231. Een slechte Kameraad; 232. Bij de zakkenrollers; 233. Kleine oorlog; 234. De Heldendood van Anneessens; 235. De Wandelende Jood in Vlaanderen; 236. Nelly van den Mijnerker; 237. De Geldduivel;

— ELKE WEEK VERSCHIJNT EEN NIEUW BOEKJE. —

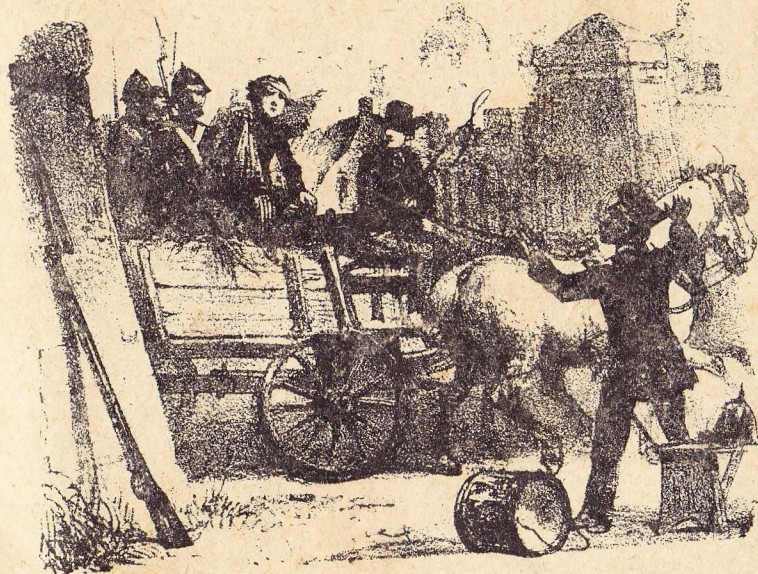
Boekdrukkerij R. Bracke-Van Geert. Baesrode.

A. HANS KINDERBIBLIOTHEEK.

A. HANS.

Nr. 315.

Zwarte Jan

Uitgave A. Hans-Van der Meulen, Contich.

ZWARTE JAN.

I.

— Jan, ge komt weer uit het cachot, zei tamboer Krelis tot een jongen soldaat.

— Oom, ik kan den dienst niet uitstaan, antwoordde Jan.

— Dat hadt ge moeten bedenken voor ge uw handgeld aanvaardt hebt.

't Was in 1775, toen men nog soldaten voor geld huurde. En Jan lag in de kazerne te Bergen-op-Zoom, nu een stad over de Nederlandsche grens, ten Noorden van Antwerpen.

Jan Peeters had op de heide, waar hij als wees bij een boer uitbesteed was, niet veel goeds uitgericht en zijn oom Krelis wist hem te bewegen dienst te nemen bij het leger. Jan teekende een verbintenis, zoo goed als hij zijn naam krabbelen kon, en streek het eerste geld op.

Hij was negentien jaar en donker van uitzicht. De andere soldaten hadden hem al gauw Zwarten Jan genoemd.

Maar de dienst beviel den jongen niet. Hij had een hekel aan tucht en orde en kon zoo heftig naar de heide terug verlangen. Erger was het dat hij in zijn vrije uren zijn geld verteerde in herbergen. Hij was dronken in de kazerne gekomen en had zich brutaal aangesteld.

Daarvoor was hij drie dagen opgesloten geweest. Nu had men hem weer vrij gelaten. En oom Krelis nam zijn neef eens goed onder handen.

Toen moest Jan weer op dienst. Hij exerceerde, en werkte daarna aan een militair gebouw, dat hersteld moest worden.

Maar 's avonds miste men hem in de kazerne. 's Morgens verscheen hij nog niet.

Oom Krelis werd bij den kapitein geroepen.
— Uw neef Jan is verdwenen, zei deze. Ik denk dat hij gedeserteerd is.

De oude tamboer schrok. De kapitein merkte dit en vroeg:

— Heeft de rakker misschien over zulk een plan gesproken?

— O, neen, kapitein, want dan zou ik, als trouw soldaat en ook als bezorgd oom, u dadelijk gewaarschuwd hebben.

— Dat denk ik ook... Waar zou de deugniet heen kunnen zijn?

— Hij heeft vrienden bij Putten, daar waar hij vroeger woonde.

Krelis moest de plaats nader bepalen en de kapitein stuurde een patroelje uit, om den vluchting op te sporen.

Desertie werd streng beteugeld. Anders zouden er veel soldaten van door gaan.

Zwarte Jan had inderdaad de stad verlaten. En 's avonds heel laat kwam hij aan een leemen hut ergens tegen Putten, waar Daan woonde, een jonge beruchte strooper.

Daan lag nu toevallig te bed, wat niet veel nachten gebeurde. Jan wekte hem. En toen Daan

de stem van zijn vriend hoorde, deed hij dadelijk open. Blij begroette hij den makker.

— Ik ben hem gesjeesd, zei Jan. Ik heb genoeg van 't soldaatje spelen.

— Dat hoor ik met plezier... 'k Had het trouwens wel gedacht. Moeten gehoorzamen aan oversten, die veel praats hebben, dat is niets voor u.

Jan at een stuk van een haas en brood, en vertelde van de kazerne en den dienst.

— En wat nu? vroeg Daan. Weer bij een boer werken?

— Ha, neen, ten eerste zouden ze me daar vandaan halen, want ik moet drie jaar dienen en ten tweede, werken, dat is armoë lijden.

— O, zoo...

— Ik heb andere plannen.

— Laat eens hooren! Ik ben nieuwsgierig.

Daan had het turfvuur opgerakeld, want 't was een koude Novemberavond. De twee jonge mannen zaten er bij, en staarden in de grillige vlammen.

— 'k Zou ook kapitein willen zijn, sprak Jan. Maar kapitein van een rooversbende. Er komen veel reizigers langs de baan van Antwerpen naar Bergen-op-Zoom... En we kunnen die hun vrachtje en nog beter hun beurs ontnemen. We zijn hier niet ver van de polders van Zandvliet, Oorderen, Stabroek, waar rijke boeren wonen.

Waarom zouden we hun geldkas niet eens lichten. We konden roode Broos vragen om mee te doen, en Binus van Kapellen...

— O, ja... en groote Dook, die nergens en overal woont en nu al maar laat liggen, wat te heet of te zwaar is.

— Dus gij hebt oren naar mijn plan, Daan?

— Zeker... Ik doe mee...

— We moeten ook meisjes vragen om te helpen. Die kunnen gestolen waren te Antwerpen verkoopen.

— 't Is of gij het stieltje meer hebt beoefend.

— Wel, bij 't leger heb ik een kamaraad, die me over zulk een plannetje sprak. 't Is een jongen van Zeeland, die daar is moeten vluchten om iemand in doling geslagen te hebben. Giliaam heet hij.

— En hij zou ook mee doen?

— Vast en zeker... Hij zou met ons over de Schelde kunnen varen en rijke boeren aanwijzen op 't eiland Zuid-Beveland. We moeten niet altijd in dezelfde streek werken...

— Jan, we moeten dat plan uitwerken, hernam Daan. We stelen ons rijk. En hebben we genoeg, we verhuizen naar andere gewesten.

De twee kerels spraken nog een tijd voort en dan kroop Jan ook in de ellendige bedstede van Daan.

Den volgenden dag regende het. En de twee

makkers bleven binnen. Ze zouden 's avonds gaan stroopen.

Maar in den namiddag werd de hut omsingeld door soldaten.

Zwarte Jan sprong verschrikt op. Het was echter te laat. Hij kon niet vluchten. De deur werd open geworpen. Geladen geweren werden naar binnen gericht.

— Bij 't minste verzet schieten wij u neer! waarschuwde een sergeant.

— Ik kom wel terug, fluisterde Jan tot Daan en gewillig gaf hij zich over.

Hij werd geboeid meegeleid naar Bergen-op-Zoom en in de gevangenis opgesloten, aan een ketting gebonden.

Wat later kwam oom Krelis binnengestormd.

— Ellendige lafaard! riep hij nijdig. Zoo uw woord breken en ook mij in schande brengen.

— Gij moet u toch niet aantrekken, wat er met mij gebeurt! snauwde Jan brutaal.

— Zoo... zijt gij niet 't kind van mijn zuster? Ik had zoo gaarne een flink soldaat van u gemaakt! Maar ge deserteert als een nietwaard.

En de oude tamboer schold zijn neef nog geruimen tijd uit.

Jan zou voor den krijgsraad verschijnen. In afwachting moest hij met een kanonbal aan den linkervoet op de wallen werken, graven en aarde weg voeren. Zijn vriend uit Zeeland Gilliaam,

was daar ook er vond kans met Jan te praten. Deze vertelde van zijn plan:

— Ik zal u weg helpen en dan vluchten we samen, verzekerde Gilliaam.

's Nachts werd Jan van den kanonbal bevrijd. Hij sliep dan echter in een hok. Den derden nacht had Gilliaam er de wacht. Hij opende de deur en met Zwarten Jan verliet hij door een raam het gebouw.

De twee deugnieten vluchtten naar Putten en konden Daan ontdekken, die aan 't stroopen was.

Gedrieën begaven ze zich verder op de heide, naar de kanten van Wouw.

Oom Krelis was wanhopig, toen hij dit vernam. Hij vroeg zelf een patroelje te mogen vergezellen, om zijn neef op te sporen. Maar Zwarte Jan bleek onvindbaar.

In dien tijd stond op de Heerengracht te Amsterdam het fraaie huis van den koopman Klutz. 't Is begin Maart. De wind vaart door de nog bladerlooze boomen. 't Werd een koude nacht. Mijnheer Klutz was ziekelijk en ging vroeg ter ruste. Ook de 14 jarige dochter Magdalena begaf zich te bed. Mevrouw bleef nog op. Ze moest het werk van haar man doen. En lang keek ze handelsboeken na.

Eensklaps hoorde ze gerucht op straat. Haar man, die niet slapen kon, kwam naar beneden.

— Wat is er toch? vroeg hij.

— O, hoor, men roept brand. Er is brand in de buurt.

Ze snelden naar de voordeur. Hier stond volk.

— Mijnheer Klutz uw huis staat in brand! klonk het.

Uit het dak laaiden de vlammen. De meid was dien avond op zolder geweest en wellicht had ze met een eindje kaars den brand gesticht. De dienstbode was reeds wakker en kwam aangesneld.

— Menschen vlucht! schreeuwde men.

Het vuur verspreidt zich snel. Ze rukken den koopman en zijn vrouw op straat.

— Maar ons kind! gilt mevrouw.

Op dit oogenblik ontwaardde men een donkere schaduw vóór een der hel verlichte vensters van de bovenverdieping. Het is het kind.

— Spring naar beneden! Wij zullen u opvangen! riep iemand tot het meisje.

Maar blijkbaar kon het kind het venster niet open krijgen. En toch moest dit gedaan worden, want binnen een minuut was het te laat, en moest het kind in het vuur omkomen.

De volkshoop week nu uiteen, om plaats te maken voor de brandspuiten, welke kwamen aanrennen.

— Ruimte, menschen! schreeuwden de spuitgasten.

Een hooge ladder werd tegen den gevel gesteld. Een paar flink geofende mannen klommen naar boven. Ze verbrijzelden het raam. Het meisje, dat met opgeheven armen vóór het venster stond, deinsde echter terug en scheen te weifelen. Een man begreep die aarzeling. Hij sprong in de kamer, greep een stuk tapijt en hierin gewikkeld, droeg hij het half bewusteloos meisje naar beneden.

— Gered! God dank, gered! juichte de menigte.

In de achterkamer eener naburige woning lag koopman Klutz te bed. Hij was reeds ziekelijk. Zijn vrouw zag dat de geneesheer de schouwers ophaalde. Hij verklaarde dat het leven ern-

stig bedreigd werd. De koopman lag nu versuft neder, als verpletterd onder de ramp die hem trof. En het was een ontzettende slag. Want in die dagen, toen geen verzekeringsmaatschappijen de schade kon dekken, werd menigmaal de onvermoeide arbeid van een lang leven in enkele uren vernield. Jaar in, jaar uit, van den vroegen morgen tot den laten avond, had Klutz gewerkt en gesloofd om vrouw en kind in welstand achter te laten, en nu was die toekomst verduisterd geworden.

Doodarm zouden ze niet zijn, maar een fortuin was toch verloren.

Een week later stierf koopman Klutz en zijn vrouw en haar dochter Magdalena weenden om hem.

III.

Mevrouw Klutz had geen familie te Amsterdam. Ze was afkomstig uit Vlaanderen en besloot nu daarheen terug te keeren. Te Sint-Pieterskerke woonde nog een gehuwde zuster van haar. Met hetgeen uit de ramp gered was, zou ze daar stil met haar dochttertje kunnen leven.

De dag van het vertrek kwam. Verscheidene koffers en kisten werden naar het schip voor Bergen-op-Zoom gebracht. Een reis naar Vlaanderen was in die dagen niet gemakkelijk. Te Bergen-op-Zoom zouden moeder en dochter den wagen nemen voor Antwerpen en daar dan nieuwe reisgelegenheid zoeken.

Met een zwaar hart nam mevrouw Klutz afscheid van Amsterdam. Op het schip was een leurder die haar hielp met de bagage. Hij moest ook naar Bergen-op-Zoom. Den volgenden dag na den middag werd deze stad bereikt.

— De wagen is van morgen om twaalf uur naar Antwerpen gereden, kreeg mevrouw Klutz ten antwoord, toen zij in haar aangewezen herberg naar de verdere reis vroeg. Gij zult dus een dag of vier moeten wachten; maar wij kunnen u hier een goede kamer bezorgen, en goed eten bovendien, ging de dikke herbergier voort, terwijl hij zijn vuurrood gelaat tot een vriendelijken

glimlach plooiden en in zijn zak met sleutels en geld rammelde, als berekende hij reeds hoeveel guldens hem deze gasten wel zouden opleveren.

— Dat is niet noodig, baas Gerritsen! riep een scherpe stem achter haar.

Het was de leurder die sprak.

— Neen, dat is niet noodig, hernam hij, want de knecht van Jaap uit «De Bonte Os» te Merssem, heb ik met de huifkar in de stad gezien. Als die ze meeneemt, komen zij vóór den nacht nog te Putten op den wagen, die daar laadt. Die vogels hoeft gij niet te plukken, vriendje.

— Mevrouw zal wel wijzer zijn, om niet in den donkeren avond over de heide te rijden. Blijft gerust hier. Een dag of vier in «De Groene Draak» zullen u niet verarmen, en dan komt ge veilig en gemakkelijk te Antwerpen, hernam de waard.

— Blijft mevrouw van mij gediend? vroeg een lange kerel, blijkbaar een voermansknecht, die in een blauwen kiel, met een zweep in de hand genaderd was. Ik vertrek dadelijk met mijn wagen en denk vóór donker nog in Putten te wesen. Er is ruimte genoeg in de kar. Zijn dat de kisten? vroeg hij op het goed wijzende. Twee voor in en een achterop, dat zal gaan; en dan twee plaatsen op de achterbank. Zoo waar als ik Peter heet, hebben wij vóór den nacht den wagen ingehaald. Die moet te Putten lang wacht-

ten bij de kommiezen en onderweg ook laden en lossen.

Moeder en dochter stonden even besluiteloos. Wel zagen zij er tegen op om de reis in den avond voort te zetten. Doch ze konden de kosten van een verblijf in de herberg vermijden. En mevrouw Klutz moest zuinig zijn.

— Ik zou mevrouw aanraden om hier in de «Groene Draak» te blijven, zei de herbergier.

— En ik zou mevrouw aanraden om zich in de dure herberg van baas Dikbuik niet te laten afzetten, sprak de leurder.

— Gemeene kerel! riep de waard driftig, rood wordende. Wat belet mij dat ik u op staanden voet van de plaats afsmijt!

— Laat ons de huifkar maar nemen, fluisterde Magdalena, de dochter, door den twist beangst, hare moeder in het oor.

De wagen werd gehoord, de kisten opgeladen. En niet lang daarna reden onze reizigers over de hobbelige straatsteenen van Bergen-op-Zoom.

Spoedig lag de poort achter den rug en sloeg de kar den breeden zandweg in, die naar Antwerpen voerde. De avond begon te vallen, en de ten ondergang neigende zon wierp een zacht, vriendelijk licht op de velden en de donkere mastbosschen in het verschiep. Soms zag men den breeden Scheldestroom in de verte als een spiegel schitteren. De streek was rijk aan natuur-

schoon, maar niet welvarend, en Magdalena, die nog nooit Amsterdam verlaten had, kon zich nauwelijks voorstellen, hoe in die armoedige hutten menschen leefden en gezond bleven. Half naakte kinderen, volgden bedelend den wagen. De havelooze vrouwen zwoegden onder zware takkebossen, naar huis. Sommigen lagen in het warme zand vóór de hut.

Hoewel de weg steeds eenzamer werd, nam de voerman de ongerustheid der weduwe weg door te verzekeren, dat er van onveiligheid geen sprake was. De schout had alle dieven verjaagd.

Daar het magere paard de zwaar beladen kar slecht langzaam kon voorttrekken, werden onze reizigers door het wiegewagen in het mulle zand ten laatste in slaap geschommeld. Eensklaps werden zij echter gewekt door een geweldigen schok en hoorden zij te gelijk den voerman een ruwen vloek tegen het paard uitstooten, alsof het arme dier het helpen kon, dat er een riem van het tuig stuksprong. Het was, naar de voerman zeide, een leelijke breuk, en wel te erger, daar hij te Bergen het touw had laten liggen, dat hij altijd bij zich droeg. Nadat er een geruime tijd met zoeken was verloren gegaan en er toch een touw diende te wezen, gaf de weduwe toestemming om de koord te bezigen, waarmede een van hare kisten gesloten was. Dit hield weder lang op, zoodat de

avond reeds was gevallen, eer men de heide had bereikt.

Het was duister op den weg. De maan werd door zware wolken onderschept. Het ritselen van den wind in het lage kreupelhout langs den weg, en het eentonig ruischen door de toppen der dichte dennebosschen waren de eenige geluiden die de stilte stoorden. De voerman was met de teugels in de hand in slaap gevallen, wat zonder eenig gevaar geschieden kon, daar het paard den weg wel vinden zou. Onze reizigers konden echter den slaap niet meer vatten. Mevrouw Klutz begon zich bitter te beklagen, dat zij uit zuinigheid de herberg was voorbijgegaan en nu zooveel angst moest doorstaan.

Het pad kronkelde door een dicht mastbosch, waarin het zoo donker was, dat men letterlijk geen hand voor de oogen kon zien. De voerman was wakker geworden, en herhaalde op de benauwde vragen der weduwe de verzekering, dat men tegenwoordig hier geen gevaar meer te duchten had, terwijl hij, om zijne woorden kracht bij te zetten, een vroolijk liedje begon te fluiten. De gerustheid, hierdoor te weeg gebracht, was van korten duur. Plotseling bleef het paard stilstaan, en schreeuwde een forsche mannenstem:

— Sta, volk!

— O, dat is Zwarte Jan! riep de voerman, ter-

wijl hij van den bok sprong en in de duisternis verdween.

De weduwe en haar dochter begonnen van angst te schreien en luidkeels om hulp te roepen. Een donkere gestalte, een forsche kerel met een zwartgemaakt gelaat, klom in de kar, en greep de vrouw met de eene hand onzacht bij den arm. Ze zag een mes flitsen en hoorde den roover dreigend fluisteren:

— Hebt ge smaak in het ijzer? Schreeuw dan maar. Anders mondje dicht, hoort ge!

Hij plaatste zich met een zijner makkers op de voorbank, greep de teugels en reed voort. Het scheen een lange rit. De mannen fluisterden in een taal, voor moeder en dochter onverstaaubar. Moeder en dochter snikten.

Magdalena peinsde over de middelen om te ontsnappen, en haalde zich daarbij allerlei dwaze voornemens in het hoofd.

Eindelijk bleef de kar stilstaan. Men hoorde schorre vrouwenstemmen en zag een licht schitteren. De kisten werden afgeladen, doch de reizigers moesten onbeweeglijk blijven, wat slechts kort duurde, daar de wielen spoedig weder door het zware zand knarsten. Na een geruimen tijd werd er nogmaals opgehouden. Een der kerels beval moeder en dochter af te klimmen. Ze bemerkten dat zij in een dennebosch waren.

Mevrouw Klutz, nu stellig meenende dat het

op haar leven was toegelegd, wierp zich vóór de dieven neder, en kermde hartroerend om genade.

— Zwijg, wijf, met die praatjes! gromde een der kerels. We zullen u niet doodslaan, als ge den bek houdt; anders sta ik nergens voor in.

Bij het flauwe maanlicht, dat door de boomen schemerde, bleek nu, dat er drie roovers waren, twee groote forsche kerels, en een kleinere, wiens gestalte de weduwe terstond herinnerde aan den leurder, met wien zij op het beurtschip gereisd had. Alle drie droegen blauwe kielen en waren met dikke knuppels gewapend, terwijl hun gelaat door roet onkenbaar was gemaakt. Nu begreep mevrouw Klutz de dienstvaardigheid van den valschaard.

— Vooruit! riep een der kerels, de weduwe bij den schouder vattende en onzacht voortdruwende, terwijl en andere haar dochter bij de hand greep.

Het gezelschap sloeg nu een smal voetpad in, dat eerst door het bosch kronkelde en eindelijk op de heide uitliep. Men zag een licht uit de openstaande deur van een leemen hut.

— Zoo, Pakaan, zijt gij daar? Ge zijt toch een rare kerel! riep een schorre vrouwenstem van binnen. Een lekker «schobbetje» (stuiver-tje) «verscheerd» (verdiend) van nacht!

Langs een paar trappen daalde men in de hut af, die in den grond was gegraven. Ze kwam uit

in een armoedig vertrek. Bij het schijnsel van den takkenbos, die op de haardplaat lag te gloren, zag mevrouw Klutz een reeds bejaarde vrouw op een bank bij het vuur. Een jongere, was bezig met het gezicht naar den muur gewend, het gelaat met roet te besmeren, eene voorzorg ook door het oude wijf genomen.

Van het gesprek tusschen de dieven konden de gevangenen nauwelijks een woord opvangen, daar het meerendeels in een haar onbekende taal gehouden werd. Spoedig gelastte een der kerels moeder en dochter alles af te geven, wat zij aan waarde bij zich hadden. Er viel niet tegen te spreken, en snikkend maakten zij hun zakken ledig, ze namen de knoppen uit de ooren en de ringen van de vingers, en zagen deze kostbaarheden, waaraan zoo menige dierbare herinnering verbonden was, in een groven zak verdwijnen.

Moeder en dochter moesten zelfs hun deugdelijke kleeren uittrekken en kregen er lompen voor in de plaats, zooals de vrouwen droegen.

De kerels gelastten hen nu mede te gaan, en brachten de ongelukkigen naar de kar. Deze stond nog op de zelfde plaats. Na een geruimen tijd te hebben gereden, werd er stil gehouden aan den rand van een dennebosch, waar de gevangenen moesten afklimmen, om zich neder te zetten in een vrij diepe droge gracht.

— Hier blijft ge nu stil zitten, zei een der mannen op dreigenden toon, ieder der vrouwen een doek over het hoofd werpende. We zullen u in het oog houden, en wie opstaat, is dood, verstaat ge!

Roerloos bleven zij hun lot afwachten. Na langen tijd, zag men een flauwe schemering, alsof de dag begon aan te breken.

— Moeder, ze zullen weg zijn, sprak Magdalena.

— God geve het, kind, maar ik durf niet opstaan. Ik ben versteven van de koude, en mijn hoofd klopt of het barsten zal. Lieve Lena, welk een nacht is dat geweest!

Het werd lichter.

Eindelijk durfde het meisje den doek oplichten en over den rand der greppel rondzien. Zij ontwaarde niets dan het mastbosch achter zich, en overall elders de eenzame, onafzienbare heide.

Beiden moesten voort en naar hulp uitzien. En pijnlijk strompelden zij door het zand, een wagenspoor volgende.

Ten laatste bespeurden de vrouwen een boerenwoning, en daarbij een arbeider op het veld.

Magdalena liep snel vooruit, en riep uit de verte — want de sloot was breed en het hek toe:

— Vriendlief, wij zijn van nacht op de heide bestolen geworden. Help ons.

De boer, die waarschijnlijk de woorden niet verstond, en alleen acht sloeg op de smeekende houding der vrouwen, die hij, gelijk te verwachten was, voor bedelaressen aanzag, schreeuwde terug:

— Weg, schooiers! Wij geven hier aan geen bedelend vrouwvolk. Pak u weg, of ik laat den hond los!

Toen Magdalena nader wilde komen en het hek openen, scheen de boer naar het hok te willen gaan, waar een groote hond, woedend blafte.

Moeder en dochter liepen heen.

Deze ontmoeting had hun zoodanig afschrikt, dat zij de enkele voorbijgangers, waarvan de meesten er even armoedig als zij zelve uitzagen, niet durfden aanspreken. En deze sloegen weinig acht op hen.

Gelukkig begon het langzamerhand warmer te worden. En hoewel de weduwe maar moeilijk gaan kon, besloten zij door te loopen tot het eerste dorp, waar de schout wel raad en bijstand zou verschaffen.

Terwijl zij een oogenblik uitrustten op den bemosten kant van een dicht dennebosch, begon een klok te luiden. De klanken ruischten als hemelsch muziek de arme verlatenen in de ooren. Moeder en dochter stonden op.

Weldra zagen ze een gehucht van lage wonin-

gen, geschaard rondom een heuvel, waarop zich een kerkje verhief. Moeder en dochter traden het bedehuis binnen. Ze knielden en baden.

Toen zij de oogen opsloegen, bemerkten zij dat een oud man met lange zilverwitte haren naar hen keek. Zij begrepen terstond dat de grijsaard, niemand anders dan de klokluider kon zijn.

Hij trad langzaam op hen toe, zag ze vriendelijk aan, en zei, terwijl hij een paar koperstukken in de hand der weduwe liet glijden:

— Arme schepsels. ge schijnt erg vermoeid. Uwe voeten zijn met bloed, en aan uw gezicht zou men zeggen dat ge wel eens betere dagen hebt gekend. Ziedaar een aalmoes van den ouden Balte.

Er lag zooveel goedheid in de stem van den ouden man, dat de schrik, die door het lichaam der weduwe trilde, toen zij de koperstukken, als een aalmoes haar toegereikt, in de hand voelde, zich in een weldadigen tranenvloed lucht gaf.

Mevrouw Klutz vertelde de ontmoeting en zei dat ze bij den pastoor hulp en bescherming zou vragen.

— Dan zult ge niet ver behoeven te loopen, vrouwtje, klonk een vriendelijke stem achter haar.

Daar stond de pastoor, die zeer ontsteld was door het droevig verhaal.

— Dat is weer een stuk van Zwarte Jan, die hier de buurt al zoo lang onveilig maakt, vervolgde de geestelijke. Balte breng hen terstond naar huis, en zeg Jane, dat zij dadelijk voor alles zorg moet dragen. Zoo aanstonds ben ik terug.

Balte vertrok met de weduwe en haar dochter.

— Ach, zegde de pastoor, de zwervers naziende, waarachtig nog erger toegetakeld dan bedelaars. Het is schande, dat de staten hier den boel niet beter doen zuiveren. Moeten we daarvoor zooveel belasting betalen?

Toen de geestelijke uit de kerk kwam, vond hij onze reizigers bij den keukenhaard zitten, wonderlijk uitgedost in allerlei kleedingstukken, die de oude huishoudster het eerst in handen waren gekomen.

Dat het aan verkwikkingen evenmin ontbroken had, getuigde een aantal schalen, borden en kopjes, waarmede de tafel bedekt was.

Mevrouw Klutz verhaalde nu nog eens de vreeselijke ontmoeting, dat, hoe groot ook het verlies der kisten was, zij daardoor toch niet geheel verarmd waren. De huishoudster had een bed gespreid.

Na een langen, rustigen slaap verkwikt ontwakende, zag de weduwe de oude Jane vóór het

bed staan, en op de stoelen een aantal kleedingstukken verspreid.

— Gij zult er wel niets tegen hebben, mevrouw, om met uw dochter onze boerenkleeding aan te trekken?, zei de huishoudster, die een soortgelijk gewaad droeg. Er was in het dorp niets anders te bekomen, en mijnheer de pastoor heeft den heelen morgen rondgelopen, om iets te vinden dat u passen zou.

Moeder en dochter verheugden zich hartelijk in de zindelijke kleeen.

.....

Nog eenige dagen bleven onze reizigers in de gastvrije pastorie uitrusten. Ook in het gehucht werden zij overal met liefde ontvangen en door iedereen beklaagd. Zelfs de landbouwer, die haar zoo brutaal had afgewezen, kwam verschooning vragen en zich verontschuldigen voor zijne ruwe bejegening, daar men in zijn buurt zooveel last van bedelaars had.

Eindelijk konden mevrouw Klutz en Magdalena verder reizen. Ze kwamen veilig in Vlaanderen aan.

IV.

Zwarte Jan meende dat hij het ver gestuurd had. Gilliaam, de Zeeuw, en Daan, de strooper, waren zijn luitenanten en hij had een bende deugnieten, zoo mannen als meisjes, in zijn dienst. Zwarte Jan was dus kapitein.

Op een avond zat hij met zijn twee luitenanten in een der hutten. Een vrouw bediende hun van drank. De kisten van mevrouw Klutz waren onderzocht en de inhoud viel mee.

Zwarte Jan was tevreden.

— Onze leurder doet zijn werk best, zei hij. 't Was slim van mij hem als spion uit te zenden; hij weet op schuiten en in wagens fijn zijn wild uit te kiezen. Morgen vaart hij met den beurtschipper mee van Zierikzee naar Bergen-op-Zoom. Wie weet welken goeden buit hij ons weer aanbrengt.

— Maar de voerman van Merxem zal hem verklappen; die kerel kon ontsnappen, en dat is jammer, sprak Gilliaam. Ik had hem gaarne een kopje kleiner gemaakt, doch toen we de kar aanhielden, verdween hij als een pijl uit den boog.

— Hij zal zijn mond houden uit vrees. We hebben zijn kar en knol te Putten neergezet. Hij kan den boel daar terug krijgen en merkt dus,

dat we hem geen kwaad willen. Och, ze vreezen ons allen, zei Zwarte Jan fier.

Jan was diep gevallen, hoe verwaand hij zich ook toonde op zijn kapiteinschap. Hij wist den schout te verschalken en och, al hoorde men van inbraken en zelfs van moorden, de overheid weerde zich niet duchtig in de afgelegen streek.

De nieuwe aanranding was echter te Bergen-op-Zoom bekend geraakt, en wekte er opschudding. Mevrouw Klutz wist het niet, dat daar een neef van haar overleden man als officier verbleef. Deze hoorde het gebeurde. En hij vroeg inlichtingen aan vrienden te Amsterdam. Toen vernam hij het droevig verhaal van den koopman en zijn familie.

— Had ik het maar geweten, ik zou mijn arme nicht hier geholpen hebben, zeide hij toen. Doch, wij familie, hoorden niets van elkaar af. En nu moest het gebeuren, dat mijn nicht en haar dochter hier bestolen werden door een onzer weggelooopen soldaten, dien wij niet bij de lurven kunnen vatten. Die Zwarte Jan is natuurlijk niemand anders dan de neef van Krelis, den tamboer. De oude sukkelaar loopt gebogen van schaamte. Er moet een eind aan die rooverijen komen.

De kapitein sprak met den kommandant van

de stad en met den schout. Soldaten zouden de politie helpen.

De schout had al een onderzoek gedaan en wist meer dan hij uitliet.

V.

Het beurtschip van Zierikzee legde te Bergen-op-Zoom aan, en op de kade stond de waard van « Den Vergulde Draak » bij den schout. Die waard had mevrouw Klutz willen overhalen in zijn gasthof te verblijven, maar tot haar ongeluk luisterde de dame naar den geniepigen leurder, zooals we weten.

De waard had de lotgevallen van moeder en dochter vernomen en toen achterdocht opgevat tegen den leurder. Hij was naar den schout gegaan.

— Ja, de leurder is aan boord, hij staat naast de kajuit in gesprek met dien boer van Schouwen, en ik ben zeker, dat hij den sukkelaar buiten de stad zal lokken, zooals hij het gedaan heeft met die Amsterdamsche dames, zei de waard tot den schout.

— We zullen hem in scherp verhoor nemen. Laat me nu alleen, antwoordde de ambtenaar.

De passagiers kwamen van boord. De leurder verliet met den boer het schip. En de schout hoorde hem tot den landbouwer zeggen:

— Laat u niet door kaailoopers bepraten met hen mee te gaan; ik zal u een flink gerij bezorgen om nog van avond te Rozendaal te zijn.

— Maar kom eerst eens met mij mee! sprak de schout, plots voor den leurder. tredend.

Deze schrok geweldig.

— Vriend, ik heb alle reden om te denken, dat deze gedienslige man u zou benadeelen, vervolgde de schout tot den boer.

— Maar mijnheer, wat denkt ge nu toch van mij! riep de leurder uit.

— Niet veel goeds.

— Een arme drommel die hard werkt voor zijn korstje.

Er waren schoutsknechten in de buurt en de leurder moest mee. De omstanders keken verbaasd op, doch de schout liet niets uit, want anders zou de bende zeker wel vlug gewaarschuwd worden. Ze had ongetwijfeld ook handlangers in de stad.

De leurder werd meegeleid naar de wacht en daar bezwoer hij dat hij mevrouw Klutz alleen een dienst had willen bewijzen, maar niet met de roovers in betrekking stond.

— Ik doorloop de heele streek en misschien zou ik u wel een verblijfplaats van dat geboefte kunnen aanwijzen, sprak hij, toen hij merkte dat de schout hem toch niet lossen zou. Een leurder hoort veel van buitenlieden, die uit vrees voor de schurken niet tot de politie durven spreken, voegde hij er bij.

De schout hield zich of hij aan de goede trouw

van den leurder geloofde. De spion meende dat hij zijn vrijheid koopen kon door voor verrader van zijn makkers te spelen. En hij vertelde waar de bende van Zwarte Jan huisde.

VI.

Zwarte Jan, Gilliaam en Daan zaten weer in hun hut, toen een meisje binnen trad.

— Wel, Keetje, ge ziet er zoo verschrikt uit, zei Jan.

— Ik kom van Bergen-op-Zoom en de schout heeft Miel opgeleid. Ik heb het zelf gezien.

— Onze spion gevangen genomen! riep Jan verschrikt uit.

— Ja. Ze zeggen dat ze hem van het schip hebben gehaald, hernam Keetje. Ik ben vlug naar hier gekomen om het u te zeggen, kapitein

— Dat is braaf. Maar we moeten ons niet te bang maken. Miel zal niet spreken, want dan praat hij zich zelf aan de galg. We zullen morgen iemand naar Bergen-op-Zoom zenden en, moest er onraad zijn, dan verhuizen we naar Oorderen of Esschen en daar heeft de schout niets te vertellen. De vent is trouwens te bang om in den nacht op de heide te komen.

Zwarte Jan was overmoedig en wilde geen

bijzondere maatregelen nemen, al drong Gilliaam er op aan.

— Dan worden de anderen van de bende bang en durven ze niet meer werken. Ik lach met den schout, beweerde Jan. En Miel liegt er zich wel uit. Moest hij zijn mond voorbij praten, dan durft de schout vannacht toch de stad niet verlaten. Kom, we zetten er een flinken borrel op.

Maar Zwarte Jan vermoedde niet, dat soldaten zouden meehelpen. De schout had aan kapitein Klutz voor dien nacht medewerking gevraagd.

Zwarte Jan dronk veel, en toen hij op een matras in slaap viel, gingen Daan en Gilliaam heen om toch den toestand te verkennen. Maar ze merkten de soldaten niet, die voorzichtig over de heide kwamen. Miel, de leurder, was in hun midden en wees den weg.

Plots werd Zwarte Jan wakker. De deur was met een slag ingebeukt. Licht van een fakkel scheen naar binnen en Jan zag verscheidene geweren op zich gericht.

— Geen verzet of we schieten u neer! riep de schout.

Kapitein Klutz trad binnen. Zwarte Jan wilde zich in woede op hem werpen, maar kreeg een sabelhouw en viel neer. De schout en soldaten sprongen in de hut.

— Is hij dood? vroeg de schout.

— O, neen, een gat in zijn hoofd. Het is waarlijk onze deserteur. Ik zal hem verbinden.

Jan kwam weer bij.

— Doodt me maar in een keer, zei hij.

— Neen, dat ware te lichte straf. Op 't schavot moet gij, snauwde de officier. Ge herkent me zeker wel?

— O, ja, gij zijt het, die de lummels drilt, welke als lammeren gehoorzamen.

— En gij hebt het met uw ongehoorzaamheid ver gestuurd.

Er werd een wacht bij Jan achtergelaten. Men wilde ook Daan en Gilliaam opsporen. Maar in de hutten vond men alleen vrouwen en kinderen. Het alarm scheen reeds gegeven geweest te zijn.

Zoo verliep de nacht. In den morgen werd Zwarte Jan, die weigerde te loopen, op een wagen naar de stad gebracht.

De tamboer zag hem.

— Ha, ellendeling, zoo ver is het nu met u gekomen! riep hij. Een roover... gij, het kind van mijn zuster!

— Oom, ga dat zeggen aan den burgemeester die mij als wees uitbesteedde bij een kerel, die dronk en mij leerde drinken! schreeuwde Jan terug.

De oude tamboer brak in snikken uit. Hij liep terug in het wachthuis.

Zwarte Jan werd naar de gevangenis gebracht. Eerst was hij koppig bij het onderzoek en wilde niet antwoorden. Maar toen men met de pijnbank dreigde, bekende hij verscheidene misdaden. Hij noemde medeplichtigen, maar deze werden niet ontdekt.

Zwarte Jan werd gevonnisd en veroordeeld tot de galg. Toen ging oom Krelis bij hem. Hij toonde zich niet meer nijdig. Hij had medelijden en wilde zijn neef tot inkeer brengen. Lang sprak hij met hem.

Jan bekende, dat de drank hem slecht had gemaakt. En 't is waar, toen weezen zeer veronachtzaamd werden, had men Jan uitbesteed bij een dronkaard, om van hem af te zijn. Zoo werd Jan in 't kwaad opgekweekt. De gevolgen bleven niet uit.

Eindelijk toonde Jan berouw. En hij wilde een priester spreken. De geestelijke bezocht hem elken dag, evenals oom Krelis deed, tot de ure van de terechtstelling aanbrak.

Jan werd aan de galg gehangen. De leurder kreeg dezelfde straf.

Gilliaam en Daan stierven later op het schavot te Antwerpen.

Nog lang sprak men rond Putten over Zwartten Jan.

EINDE.